

Sanakirjatutkimusta suomeksi

Laura Tyysteri & Kaisa Lehtosalo (toim.): *Hyvä sanakirja. Tieteellisiä, käytännöllisiä ja eettisiä näkökulmia leksikografiaan.* Turun yliopiston suomen kielen ja suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen oppiaineen julkaisuja 3. Turku: Turun yliopisto 2013. 212 s. ISBN 978-951-29-5498-8.

Laura Tyysterin ja Kaisa Lehtosalon toimittama artikkelikokoelma *Hyvä sanakirja* on ensimmäinen teos, jossa leksikografian perustietoa on koottu kattavasti yksiin kansiin suomen kiellä.¹ Kirja on tärkeä ja ajankohtainen kannanotto nyt, kun suuret suomalaiset sanakirjahankkeet sinnittelevät säästötoimien kourissa. Se on ajankohtainen myös siksi, että leksikografinen tutkimus on ollut viime vuosina erittäin vireää ja leksikografia kiinnostaa laajalti. Tästä kiinnostuksesta kertoo esimerkiksi se, että arvostetut kansainväliset kustantajat ovat julkaisseet merkittäviä leksikografisia teoksia: Oxford University Pressin käytännöllisen leksikografian opas ilmestyi vuonna 2008 (Atkins & Rundell 2008) ja Cambridge University Pressin leksikografian käsikirja vuotta myöhemmin (Svensén 2009; kyseessä on englanninkielinen ajantasaistettu laitos Svensénin vuonna 2004 ruotsiksi ilmestyneestä *Handbok om lexikografi* -teoksesta). Joulukuussa 2013 puolestaan kansainvälinen De Gruyter -kustantamo laajensi ja ajantasaisti vuosina 1989–1991 ilmestynyttä leksikografian kolmiosaista mammuttiteostaan *Wörterbücher / Dictionaries / Dictionnaires* (Hausmann, Reichmann, Wiegand & Zgusta toim. 1989–1991) yli 1 500-sivuisella täydennysosalla (Gouws, Heid, Schweickard & Wiegand toim. 2013).

1. Teos on julkaistu myös verkossa (ks. <https://www.doria.fi/handle/10024/103550>).

Hyvä sanakirja sisältää kymmenen sanakirjan tekijöiden ja tutkijoiden kirjoittamaa artikkelia. Kun kyseessä on koomateos, jonka tarkoituksena on ollut koota yhteen sanakirja-alalle Suomessa kertynyttä hiljaista tietoa, on selvää, että artikkelien kirjo on melkoinen. Niitä niivoo kuitenkin yhteen kirjan läpi ikään kuin punaisena lankana kulkeva kysymys leksikografian etiikasta. Etiikka ymmärrettään laajasti, ja sen piiriin luetaan niin leksikografian ammattietiikka ja esimerkiksi vastuu työn laadusta kuin myös erilaiset sanakirjoihin liittyvät yhteiskunnalliset kysymykset. Joissakin artikkeleissa eettisyyden näkökulma on oleellinen osa artikkelin sisältöä, toisissa se kulkee miltei huomaamatta mukana, kun pohditaan erilaisia valintoja ja niiden syitä ja seurauksia. Kokoelman monipuolisuutta kuvaa hyvin kirjan alaotsikko ”Tieteellisiä, käytännöllisiä ja eettisiä näkökulmia leksikografiaan”. Varsinainen otsikko puolestaan ilmaisee sen, mihin kaikki leksikografinen toiminta, niin sanakirjojen tekeminen kuin niiden tutkimuskin, tähtää: hyviin ja entistä parempiin sanakirjoihin.

Artikkelien koko kirja

Kirjan artikkeleita ei ole ryhmitelty aihepiireittäin, mikä olisikin aiheiden moninaisuuden takia hankalaa, mutta ne on järjestetty kuitenkin niin, että usein ainakin muutamalle toistaan seuraavalle artikkelille löytyy jokin yhteinen nimittäjä. Esittelen seuraavassa lyhyesti kunkin artikkelin ja pyrin samalla tuomaan esiin näitä yhteisiä nimittäjiä.

Kolme ensimmäistä artikkelia käsittelevät yleisiä sanakirjojen laatimiseen liittyviä seikkoja. Laura Tyysterin ja Kaisa Lehtosalon kirjoitus ”Sanakirjatyön valin-

nat ja leksikografin ammattietiikka” kar-
toittaa kokoavasti sanakirjatyön eettisiä
ulottuvuuksia ja valintoja. Samalla se toi-
mii koko teoksen johdantona, jossa esi-
tellään lyhyesti kaikki artikkelit ja kerro-
taan kirjoituksia yhdistävästä viitekehys-
sestä. Igor Kudashev käsittelee artikkelis-
saan ”Sanakirjan suunnittelu ja siihen vai-
kuttavat tekijät” teoreettisia ja käytännön
kokemukseen perustuvia seikkoja, jotka
ohjaavat sanakirjojen laatimista. Kirjoi-
tus perustuu hänen erikoiskielen sanakir-
joja koskevaan väitöskirjatutkimukseensa
(Kudashev 2007) ja sisältää melkeinpä
luettelomaisen tiiviissä muodossa sana-
kirjojen ”suunnittelumenetelmän”, jonka
pohjana ovat sanakirjojen olennaispiirteet
ja ominaisuudet. Leksikografisen proses-
sin perusasiat, kuten myös prosessiin vai-
kuttavat ulkoiset tekijät, käydään hyvin ja
havainnollisesti läpi, vaikka ehkä hieman
toisin painotuksin kuin länsimaisessa tut-
kimuksessa yleensä (vrt. esim. Atkins &
Rundell 2008). Tämä johtuu varmasti ai-
nakin osin siitä, että Kudashev on hyö-
dyntänyt omassa tutkimuksessaan venä-
läistä leksikografista tutkimusta, jota me-
taleksikografian valtavirrassa tunnetaan
valitettavan huonosti. Eija-Riitta Grön-
ros puolestaan pohtii ansiokkaassa artik-
kelissaan ”Sanakirjojen normatiivisuus ja
deskriptiivisyys” niitä tietoisia ja tahatto-
mia ratkaisuja, jotka vaikuttavat (deskrip-
tiivisten) yleiskielen sanakirjojen (piilo)
normatiivisuuteen. Normatiivisuuden ja
deskriptiivisyyden välistä jännitettä ku-
vataan monin esimerkein ja niin monelta
eri kannalta, että yleinen käsitys sanakir-
jan käyttäjän normatiivisista odotuksista
ja sanakirjan tekijän deskriptiivisistä pyr-
kimyksistä saa aivan uusia ulottuvuuksia.

Kaisa Lehtosalon ja Pirkko Kuutin ar-
tikkeli ”Sanakirja historiassa, historia sa-
nakirjassa” valottaa historiallisten sana-
kirjojen merkitystä kieliyhteisössä ja ker-
too havainnollisin esimerkein, millaista
erityisosaamista niiden laatimiseen tar-
vitaan. Kirjoitusta leimaa kokemuksen

tuoma ongelmakeskeinen pohdinta, ja
artikkeli selvittää hyvin niitä moninaisia
haasteita, joihin historiallisten sanakirjo-
jen tekijät joutuvat vastaamaan. Artikkelia
voi suositella kaikille, jotka epäilevät his-
toriallisten sanakirjojen – sellaisten kuin
*Vanhan kirjasuomen sanakirja*² tai Agri-
colan sanakirja³ – tarpeellisuutta ja ihmet-
televät, miksi työ etenee niin hitaasti.

Seuraavissa kolmessa artikkelissa kä-
sitellään kielellisille vähemmistöille laa-
dittavia sanakirjoja, ja niissä nousevat
esiin erityisesti leksikografian yhteiskun-
nalliset sidokset ja eettiset kysymykset.
Kimmo Granqvist painottaa artikkelis-
saan ”Romanikielen sanakirjatyö ja sen
eettiset kysymykset” yhtäältä romanikie-
len omistajuuteen, yhteisöllisyyteen ja sa-
lakielen asemaan liittyviä kysymyksiä ja
toisaalta kielen normittamiseen ja kielel-
lisiin tabuihin liittyviä haasteita. Artik-
keli tarjoaa tuhdin tietopaketin Suomen
romanikielestä ja sen asemasta ja valottaa
ennen muuta niitä ulkoisia tekijöitä, jotka
on otettava huomioon romanikiel(t)en sa-
nakirjoja laadittaessa. Taustoittava katsaus
Suomen romanikielen leksikografiaan aina
1700-luvun lopulta 2010-luvulle asti antaa
pohdinnoille historiallista perspektiiviä.
Lyhyt katsaus kansainväliseen ROMLEX-
hankkeeseen⁴ olisi ollut kiinnostava lisä ar-
tikkeliin, sillä sanastotietokannassa on tällä
hetkellä jo yli 6 300 Suomen romanikielen
sanaa, joille voi etsiä suomenkielisiä(kin)
vastineita. Kiinnostavaa olisi ollut myös
verrata Suomessa ja Ruotsissa meneillään
olevia romanikielten sanakirjaprojekteja ja
niihin liittyviä eettisiä kysymyksiä, koska
ruotsalaiseen LEXIN-verkkosanakirjas-
toon on tekeillä peräti kolmen romanikie-
len (oik. murteen) sanakirjat.⁵

2. Ks. <http://kaino.kotus.fi/vks/>.

3. Ks. http://www.utu.fi/fi/yksikot/hum/yksikot/suomi-sgr/tutkimus/tutkimushankkeet/agricolan_sanakirja/Sivut/home.aspx.

4. Ks. <http://romani.kfunigraz.ac.at/romlex/>.

5. Ks. <http://lexin.nada.kth.se/lexin/#about=3;main=3;>

LEXIN-sanakirjaston ideaa hyödynnetään Kotimaisten kielten keskuksen maahanmuuttajakielten sanakirjahankkeessa, jonka etenemistä Klaas Ruppel esittelee artikkelissaan ”Maahanmuuttajille laadittavat sanakirjat ja etiikka”. Maahanmuuttajakielten sanakirjojen tekoon on ryhtytty Suomessa muita Pohjoismaita huomattavasti myöhemmin, ja näin voidaan hyödyntää sitä tietotaitoa, jota etenkin Ruotsin ja Norjan LEXIN-hankkeissa on ehditty kartuttaa jo vuosikymmenien ajan. Kotimaisten kielten keskuksen ensimmäinen maahanmuuttajakielten sanakirja, suomi–somali-sanakirja, on työn alla, ja artikkeli vie lukijan mukaan niihin eettisiin pohdintoihin, jotka leimaavat sanakirjan tekoa jo sen suunnitteluvaiheessa.

Maahanmuuttajakielten sanakirjojen yhtenä tavoitteena on edistää kohdekielisten käyttäjien kotoutumista, ja siksi hakusanojen valinta ja niiden selittäminen vaativat erityistä harkintaa. Sana-artikkelien laadinta on tietysti sekin jatkuva valintojen tekemistä. Hyvä esimerkki näistä mutkikkaista valinnoista on se, miten jo yksin kohdekielen kieliopillinen suku aiheuttaa koko joukon sana-artikkelin toteuttamiseen liittyviä ongelmia. Kotimaisten kielten keskuksen maahanmuuttajakielten sanakirjoista laaditaan yksisuuntaisia niin, että suomi on lähdekielenä eli kohderyhmän näkökulmasta sanakirja on niin sanottu passiivinen eli reseptiivinen sanakirja. Reseptiivisille sanakirjoille on yleensä tyypillistä se, että ne eivät sisällä kovinkaan paljon kieliopillista tietoa itse hakusanoista. Suomen kielen morfonologisen kompleksisuuden vuoksi voisi kuitenkin olla syytä poiketa tästä käytännöstä ainakin sen verran, että hakusanoista annettaisiin niiden tärkeimmät taivutusmuodot. Tämä lisäisi sanakirjojen käytettävyyttä, samoin kuin se, että hakusanoiksi otettaisiin myös joitakin taivutusmuotoja, jotka poikkeavat selvästi perusmuodosta (esim. *vettä, ihmistä, miestä, juoksi, näki, söi* jne.). Olisi tietysti toivot-

tavaa, että maahanmuuttajakielille laadittaisiin myös sanakirjoja, joissa suomi on kohdekielenä. Näiden pohjaksi olisi taroituksenmukaista kuvata ensin suomen kielen keskeiset sanavarat pedagogisen leksikografian periaatteiden mukaisesti eli laatia suomen kielelle kunnollinen oppijan sanakirja. Hyvänä esikuvana toimisi tässäkin Ruotsin LEXIN-sanakirjasto, jonka jo vuonna 1984 laadittu ruotsinkielinen emosanakirja *Svenska ord* (Gellerstam & Norén 1984) ilmestyi jokin aika sitten täysin uudistettuna verkkoversiona⁶.

Sirkka Saarinen kertoo kiinnostavassa artikkelissaan ”Suomalais-ugrialaisten vähemmistökielten sanakirjojen laatimisesta” marin ja udmurtin sanakirjahankkeista. Eniten tilaa saa historialliseen sanastomateriaaliin perustuva tšeremissin murren sanakirja (Moisio & Saarinen 2008), jonka toimitusperiaatteita valotetaan seikkaperäisesti myös eettisten ratkaisujen osalta: olennaisia kysymyksiä ovat esimerkiksi, miksi sanakirjan nimessä käytetään eksonyymiä eikä omakielistä nimitystä mari, miksi murren sanakirjassa haku muodoksi on valittu kirjakielinen muoto ja mitä murrevarianttien esitysjärjestys kertoo murteiden prestiisistä. Tärkeä ja ajatuksia herättävä on myös lopuksi esitetty kysymys työpanoksen ja työn hinnan suhteesta potentiaalisiin käyttäjiin. Havainnollisuuden vuoksi muutama sana-artikkeli tästä jo ilmestyneestä sanakirjasta samoin kuin jo valmistuneesta marin käänteissanakirjasta (Luutonen, Saarinen, Moisio, Sergejev & Matrosova 2002) olisi ollut paikallaan. Vielä tekeillä olevien udmurttilais-suomalaisen ja suomalais-udmurttilaisen sanakirjan yhdeksi keskeiseksi ongelmaksi puolestaan nousee hakusanojen valinta. Kun kyseessä on kaksi kieltä, joiden yhteiskunnallis-kulttuuriset todellisuudet poikkeavat niin paljon toisistaan kuin nyky-suomen ja nykyudmurtin, on

6. Ks. <http://lexin.nada.kth.se/lexin/doc/Lexin.pdf>.

selvää, että sanakirjat eivät voi olla makrorakenteeltaan toistensa peilikuvia. Sanojen valinta näissä hankkeissa tehdään ”pitkälti lähtökielen ehdoilla” (s. 129), mikä palvelee etenkin niitä sanakirjan käyttäjiä, joille sanakirjan lähtökieli on vieras kieli.

Artikkelikokoelma jatkuu sanakirjojen mikrorakenteiden kuvauksilla, sillä seuraavissa kahdessa artikkelissa tarkastellaan sana-artikkelien esimerkkejä ja selitteitä. Laura Tyysterin artikkeli ”Arvosidonnaiset sanat yleiskielen selittävässä sanakirjoissa” on aiheeltaan leksikografian ammattietiikan ydintä. Hyvin valittujen esimerkkisanojen avulla Tyysteri tarkastelee ongelmia, jotka kätkeytyvät arvosidonnaisen sanaston leksikografiseen kuvaukseen, ja pohtii niiden syitä ja seurauksia. Kirjoitus herättää monia uusia tutkimuskysymyksiä, ja sen pohjalta on hyvä lähteä keskustelemaan sanakirjojen arvosidonnaisuudesta laajemminkin. Nina Pilke ja Jaana Puskala ovat sisällyttäneet artikkeliansa ”Kummitussanat ja kummalliset esimerkit käyttäjänkin kontolla? Sanakirjan käyttäjän etiikka osana kieliasiantuntijuutta” monia keskenään varsin erilaisia näkökulmia, joille on hieman vaikea löytää yhteistä nimittäjää. Kirjoituksen ytimessä ovat hakusanojen merkityksen kuvaus ja esimerkkien valintaan liittyvät kysymykset yksi- ja kaksikielisissä suomalaisissa ja ruotsalaisissa sanakirjoissa. Otsikossa esiintyvää ”kummitussanan” käsitettä (ruots. *spökord*, engl. *ghost word*) havainnollistetaan pienen tapaustutkimuksen avulla. Koska termi ei tietääkseni ole vakiintunut suomessa, ehdottaisin ”kummitussanan” korvaamista ”aavesanalla”.

Kokoelman viimeisessä artikkelissa ”Sanakirjat ja tekijänoikeus” Raimo Jussila kartoittaa leksikografian tutkimusetiisiä kysymyksiä tekijänoikeuden näkökulmasta. Aihetta on sivuttu leksikografisessa tutkimuksessa jonkin verran (esim. Svensén 2009: 427–436), mutta Jussilan artikkeli on perusteellisuudessaan ylivertainen. Se sisältää tiiviissä muodossa

kaiken oleellisen sanakirjojen tekemiseen liittyvän lainsäädännöllisen tiedon, ja siksi jokaisen sanakirjan kirjoittajan ja julkaisijan toivoisi tutustuvan siihen ennen sanakirjan tekoon ryhtymistä.

Yhteisiä teemoja

Ettinen näkökulma on artikkelikokoelmaa yhdistävä aihe, mutta sen lisäksi artikkeleista löytyy joitakin teemoja, jotka toistuvat usein tai joita ainakin jollain tavoin usein sivutaan. Yksi näistä on sanakirja-alan sähköistyminen, eikä Mari Siirainen (2014: 39) turhaan totea kokoelmaa arvioidessaan, että ”[t]ulevaisuus on sähköinen”. Leksikografian tulevaisuus on varmasti sähköinen, onhan sitä paljolti jo leksikografian nykyisyysskin. Sähköisten sanakirjojen mahdollisuuksia ei ole toistaiseksi juurikaan hyödynnetty, mikä johdattaa ainakin osin siitä, että niiden tarjoamat leksikografisen tiedon esittämistavat asettavat tekijät aivan uudenlaisten haasteiden eteen. Jotakin haasteiden moninaisuudesta kertonee se, että Gouwsin ym. (2013) toimittamassa 1 500-sivuisessa koomateoksessa sähköisten sanakirjojen erityiskysymyksiä pohditaan yli 40 kirjoituksessa runsaan 500 sivun verran.

Toinen teema, joka artikkelikokoelmassa vilahtelee toistamiseen ainakin rivien välissä, on toive siitä, että sanakirjatyötä arvostettaisiin enemmän. Tätä toivetta kokoelma on itse tavallaan jo toteuttamassa, sillä varmasti paras keino lisätä arvostusta on tarjota enemmän tietoa siitä, mistä sanakirjojen teossa oikein on kysymys. Kolmas teema, joka nousee kirjoituksissa esiin, on leksikografian alan koulutus tai pikemminkin sen puute, sillä jo johdantoartikkelissa todetaan, että leksikografian alan koulutusta on Suomessa tarjolla niukasti. Tähän toivoisi todellakin muutosta – onhan sanakirjatutkimuksesta, josta erotukseksi käytännön sanakirjatyölle käytetään mieluummin termiä metaleksikografia (ks. NLO 1997: 181), kehittynyt itsenäi-

nen tieteenala kielentutkimuksen laajassa kentässä. Tästä kertovat muun muassa seuraavat seikat: Leksikografiaa käsittelevien tieteellisten julkaisujen määrä on kasvanut viime vuosikymmeninä miltei räjähdysmäisesti, ja alan bibliografioissa on jo tuhansittain nimekkeitä (ks. esim. Wiegand toim. 2006–2014; Wiegand ym. 2010). Alalla on omat tieteelliset kausijulkaisut (esim. *International Journal of Lexicography* vuodesta 1988, *Lexicographica* vuodesta 1985, *LexicoNordica* vuodesta 1994) ja omat kansalliset ja kansainväliset tieteelliset seurukset (esim. EURALEX, NFL). Leksikografian terminologia on vakiintunut (ks. esim. NLO 1997; Hartmann & James 1998; Wiegand, Beißwenger, Gouws, Kammerer, Storrer & Wolski toim. 2010), ja perusoppikirjoja on ilmestynyt eri kielillä (esim. Jackson 2002; Engelberg & Lemnitzer 2009). Tieteellisiä konferensseja järjestetään säännöllisesti eri puolilla maailmaa, ja ainakin Euroopassa on tarjolla myös leksikografian yliopistotasoisista koulutusta yksittäisistä kursseista ja täydennyskoulutuksesta aina leksikografian kansainväliseen maisteriohjelmaan (EMLex).

Lopuksi

Kirjan toimittajat ovat koonneet kaikkien artikkelien yhteisen lähdeluettelon teoksen loppuun. Näin vältetään turhaa toistoa, sillä monissa artikkeleissa viitataan luonnollisestikin samoihin lähteisiin. Toisaalta lukija saisi artikkelikohtaisten lähdeluetteloiden perusteella kuitenkin nopeasti käsityksen siitä, millaiseen tutkimuskehyykseen kukin artikkeli sijoittuu. Yhteisessä lähdeluettelossa on yli 400 nimekettä, kun mukaan lasketaan myös erilaiset lyhenteet. Sanakirjoihin viittaavien lyhenteiden selitteet ovat osin arvoituksellisia: miksi esimerkiksi lyhenteen NS jäljessä on viittaus ”ks. *Nyky-suomen sanakirja*” ja lyhenteen DWB jäljessä ”ks. *Deutsches Wörterbuch*”, kun taas SSA-lyhenteen jäljessä löytyy heti selite ”= *Suomen sanojen alkuperä 1–3*”

ja DDUW-lyhenteen jäljessä ”= *Duden. Deutsches Universalwörterbuch*”? Lähdeluettelossa olisi kannattanut – leksikografisessa kirjallisuudessa noudatettavan yleisen käytännön mukaan – erottaa sanakirjat ja muut lähteet toisistaan. Näin kävisi helposti ilmi, että lähdeluettelon nimekkeistä noin puolet on sanakirjoja ja loppu muuta kirjallisuutta. Hieman yllättävää on, että muusta kirjallisuudesta loppujen loppuksi vain runsaat sata nimekettä on laskettavissa metaleksikografisen kirjallisuuden piiriin. Toisaalta tämä kuvastaa hyvin sitä, että monessa artikkelissa on valittu varsin käytännönläheinen lähestymistapa.

Suomessa tehtyjä valtakielten kaksikielisiä sanakirjoja käsitellään vain kahdessa artikkelissa. Tämä ratkaisu olisi kaivannut mielestäni jonkinlaista selitystä, sillä Suomessahan on pitkät perinteet ainakin englannin, ranskan ja saksan kaksikielisten sanakirjojen teossa. Tältä alueelta löytyy myös paljon hyvää tutkimusta, ja ainakin Suomen germanistien piirissä leksikografia on ollut peräti yksi tutkimuksen painoaloista jo yli kaksikymmentä vuotta.

Kaiken kaikkiaan artikkelikokoelma on kuitenkin erinomainen keskustelunavaus. Se on myös onnistunut hyvin yhdessä päätavoitteessaan: suomalaisen sanakirja-alan hiljaista tietoa on nyt luettavissa yksissä kansissa (ks. myös Hämäläinen 2013). On selvää, että hajallaan olevasta hiljaisesta tiedosta ei voi koostaa kovin yhtenäistä kokonaisuutta. Teokselle on kuitenkin onnistuttu luomaan koossa pitävä juoni korostamalla kaikissa artikkeleissa leksikografian eettisiä kysymyksiä tekijöiden tai käyttäjien ammattietiikasta aina sanakirjojen yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen. Artikkelit kertovat myös kukin tavallaan siitä, miten sanakirjojen suunnittelu ja laatiminen on luovimista erilaisten valintojen karikoissa.

Kaisa Lehtosalo ja Pirkko Kuutti päättävät oman artikkelinsa seuraavaan toteamukseen (s. 76): ”Joskus on sanottukin, että sanakirjanteon ja tutkimuksen

välinen ero on siinä, että tutkimuksessa tuodaan esille se työ, joka sanakirjatyössä myös tehdään, mutta ei kerrota.” Vaikka ero ei ehkä ole aivan näin yksinkertainen, Laura Tyysterin ja Kaisa Lehtosalon toimittaman artikkelikokoelman erityinen ansio on kuitenkin juuri se, että äänten pääsevät sekä tutkijat että käytännön leksikografit. On tärkeää, että tutkijoiden usein ehkä jopa hieman utopistiset odotukset ja sanakirjantekijöiden arki kohtaavat, sillä vasta tällaisen vuoropuhelun pohjalta voidaan lähteä toteuttamaan sanakirjaprojekteja, joiden tuloksena syntyy entistä parempia sanakirjoja. Tästä on hyvä jatkaa leksikografista keskustelua.

MARJA JÄRVENTAUSTA
etunimi.sukunimi@uni-koeln.de

Lähteet

- ATKINS, B. T. SUE – RUNDELL, MICHAEL 2008: *The Oxford guide to practical lexicography*. Oxford: Oxford University Press.
- EMLex = Europäische Materstudiengang für Lexikographie. <http://www.emlex.phil.uni-erlangen.de/> (25.8.2014).
- ENGELBERG, STEFAN – LEMNITZER, LOTHAR 2009: *Lexikographie und Wörterbuchbenutzung*. Neljäs, uudistettu ja laajennettu painos. Tübingen: Stauffenburg Verlag.
- EURALEX = European Association for Lexicography. <http://www.euralex.org/> (25.8.2014).
- GELLERSTAM, MARTIN – NORÉN, KERSTIN 1984: *Svenska ord – med uttal ock förklaringar*. Stockholm: Språkrådet.
- GOUWS, RUFUS H. – HEID, ULRICH – SCHWEICKARD, WOLFGANG – WIEGAND, HERBERT ERNST (toim.) 2013: *Dictionaries. An international encyclopedia of lexicography. Supplementary volume. Recent developments with focus on electronic and computational lexicography*. Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft / Handbooks of Linguistics and Communication Science / Manuels de linguistique et des sciences de communication (HSK) 5, täydennysosa. Berlin: De Gruyter Mouton.
- HARTMANN, R. R. K. – JAMES, GREGORY 1998: *Dictionary of lexicography*. London: Routledge.
- HAUSMANN, FRANZ J. – REICHMANN, OSKAR – WIEGAND, HERBERT ERNST – ZGUSTA, LADISLAV (toim.) 1989–1991: *Wörterbücher. Dictionaries. Dictionnaires. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie. An international encyclopedia of lexicography. Encyclopédie internationale de lexicographie*. Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft / Handbooks of Linguistics and Communication Science / Manuels de linguistique et des sciences de communication (HSK) 5, osat 1–3. Berlin: De Gruyter.
- HÄMÄLÄINEN, HANNA 2014: Uusi julkaisu valottaa sanakirjatyön eettisiä kysymyksiä. <http://www.kotus.fi/index.phtml?s=4857> (25.8.2014).
- JACKSON, HOWARD 2002: *Lexicography. An introduction*. London: Routledge.
- KUDASHEV, IGOR 2007: *Проектирование переводческих словарей специальной лексики*. Helsinki University Translation Studies 3. Helsinki: University of Helsinki.
- LEXIN = Lexikon för invandrare. <http://lexin.nada.kth.se/lexin/> (25.8.2014).
- LUUTONEN, JORMA – SAARINEN, SIRKKA – MOISIO, ARTO – SERGEYEV, OLEG – MATROSOVA, LIDIYA 2002: *Reverse dictionary of Mari (Cheremis). Obratnyj slovar' marijskogo jazyka*. Lexica Societatis Fenno-Ugricae XXVIII. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- MOISIO, ARTO – SAARINEN, SIRKKA 2008: *Tscheremissisches Wörterbuch*. Aufgezeichnet von Volmari Porkka,

- Arvid Genetz, Yrjö Wichmann, Martti Räsänen, T. E. Uotila und Erkki Itkonen. *Lexica Societatis Fenno-Ugricae XXXII. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 151*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- NFL = Nordisk Forening for Leksikografi. <http://sprogkoordinationen.org/aktorer/nfl/om-nfl/#> (25.8.2014).
- NLO = BERGENHOLTZ, HENNING – CANTELL, ILSE – VATVEDT FJELD, RUTH – GUNDERSEN, DAG – JÓNSSON, JÓN HILMAR – SVENSÉN, BO 1997: *Nordisk lexikografisk ordbok*. Med bidrag av Helgi Haraldsson, Hans Kristian Mikkelsen, Jaakko Sivula. Skrifter utgitt av Nordisk forening for lexicografi 4. Oslo: Universitetsforlaget.
- ROMLEX = The lexical database of Romani varieties. <http://romani.kfunigraz.ac.at/romlex/> (25.8.2014).
- SIIROINEN, MARI 2014: Muutama sana sanakirjoista. – *Kielikello* 1/2014 s. 38–39.
- SVENSÉN, BO 2004: *Handbok om lexicografi. Ordböcker och ordboksarbete i teori och praktik*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- 2009: *A handbook of lexicography. The theory and practice of dictionary-making*. Cambridge: Cambridge University Press.
- WIEGAND, HERBERT ERNST (toim.) 2006–2014: *Internationale Bibliographie zur germanistischen Lexikographie und Wörterbuchforschung. Mit Berücksichtigung anglistischer, nordistischer, romanistischer, slavistischer und weiterer metalexikographischer Forschungen*. Osat 1–4. Berlin: De Gruyter.
- WIEGAND, HERBERT ERNST – BEISSWENGER, MICHAEL – GOUWS, RUFUS H. – KAMMERER, MATTHIAS – STORRER, ANGELIKA – WOLSKI, WERNER (toim.) 2010: *Wörterbuch zur Lexikographie und Wörterbuchforschung. Dictionary of lexicography and dictionary research*. Osa 1 A–C. Berlin: De Gruyter.

Fokuksessa suomalainen nimistötutkimus

Terhi Ainiala, Minna Saarelma & Paula Sjöblom: *Names in focus. An introduction to Finnish onomastics*. Helsinki: Finnish Literature Society 2012. 285 s.
ISBN 978-952-222-387-6.

Jokaisella tieteenalalla on oma sisäinen kehityskulkunsa ja -tahtinsa, jossa koomateoksilla on tärkeä tehtävä. Suomalaisessa nimistötutkimuksessa näyttää muutamia vuosia sitten koittaneen suurempien kokoomateosten aikakausi: näihin kuuluvat *Suomalainen paikannimikirja* (Paikkala päätoim. 2007) sekä *Nimistötutkimuksen perusteet* (Ainiala, Saarelma & Sjöblom 2008). Viimeksi mainitun teoksen kolme kirjoittajaa, nuorempaan suomalaiseen nimistötutkijapol-

veen kuuluvat Terhi Ainiala, Minna Saarelma ja Paula Sjöblom, ovat nyt julkaisseet työnsä myös englanniksi.

Nimistötutkimuksen voisi sanoa maailmanlaajuisestikin kokeneen viime vuosikymmeninä suurta kehitystä. Alan yhä kasvavasta suosiosta kertovat runsain määrin julkaistut tutkimukset, tutkijoiden määrän kasvu, entistä tiheämmin järjestetyt konferenssit ja uusien julkaisujen ilmestyminen sekä viime aikoina myös uusien alaa käsittelevien kotisivujen luominen. Tämän kehityksen yhtenä suurimpana tuloksena voi pitää sitä, että nimis-

1. Ks. esim. <http://mdh.unideb.hu>; <http://mna.unideb.hu>; <http://mnytud.arts.unideb.hu/nevtan/ne>.